

O. G. Turchenko

RESPONSIBILITY OF THE STATE IS FOR THE SECURITY

In the article it is grounded, that consideration of safety through the prism of analysis of its separate elements with next extrapolation on all of the system incorrectly. Accordingly, except for the guided, organizational processes (ideology, strategy, tactic, technologies of safety) a necessity is research and such processes as formation of structures, chaos, order.

Present day problems occurred in international legal relation ships are being discussed the problems arise in the process of formation and development of safety system as well as in law-making and law-implementing activity of the states treated as basic international public law subjects.

The mentioned activity is being realized by the states in the bounds of world society and international organizations in the sphere of safety system creation.

Scientific research is devoted to the methodological problems of responsibility of the state is for the security from positions of systems approach in the conditions of modern European geopolitical transformations, development of new categories, their concordance with the generally accepted constructions, international documents, monitoring of modern calls and threats to national interests, counteractions to the transnational calls – the organized crime, illegal migration, trade by people, terrorism.

Has been analyzed the narrow and wide going is considered near the study of safety, sovereignty, different methods of research of the system of safety.

This article provides an analysis of the different scientific approaches to understanding the category of «national interest», to authentication of categories «interest» and «national interest» as objects of providing safety, the results of which prompted the author's concept of national interests, revealed their essence.

In addition, drawn conclusion about the necessity of consideration of state sovereignty as a measure of responsibility in an internal plan for the peoples and each, for their safety, in an external plan – for international peace and safety.

Keywords: security, safety, responsibility for security, sovereignty.

УДК 342.7(477)(045)

Ю. С. Хобби

**УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК
НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ**

З метою кращого захисту прав людини в Україні, пропонується розширити перелік прав, свобод та обов'язків людини і громадянина закріплених у Розділі II Конституції України. Особливо актуальною ця проблема є в період роботи Конституційної Асамблеї, яка покликана розробити текст нової Конституції.

Проведений аналіз діючих міжнародно-правових документів в сфері захисту прав людини дозволяє зробити пропозиції щодо їх ревізії з урахуванням розширення переліку прав людини та досягнення науки та техніки. На основі чого внести відповідні пропозиції щодо змін до Розділу прав, свобод та обов'язків людини і громадянина Конституції України.

***Ключові слова:** Конституція, Конституційна асамблея, права людини, покоління прав людини, міжнародні документи в сфері захисту прав людини.*

Постановка проблеми. Проблема юридичного закріплення та дотримання прав людини залишається актуальною завжди. Захист порушених прав навіть може

використовуватися як привід для втручання у внутрішні справи країни-порушниці цих прав під егідою Організації Об'єднаних Націй в рамках так званих «гуманітарних інтервенцій». Актуальним це питання є і для України, яку періодично звинувачують у недостатньому захисті прав та свобод людини та громадянина. По даним Європейського суду з прав людини Україна входить в п'ятірку лідерів з числа звернень громадян [1]. Найбільш розповсюдженими є скарги українців щодо порушення права на справедливий судовий розгляд, невиконання судових рішень, затягування судового розгляду, побиття в правоохоронних органах або СІЗО, нелюдські матеріально-побутові умови в місцях примусового утримання тощо [2]. Як ми бачимо, права людини і громадянина в Україні не реалізуються на належному рівні, не дивлячись на закріплення в Основному законі держави. Особливо актуальною проблема доопрацювання та розширення розділу стосовно прав, свобод та обов'язків людини та громадянина постає в період роботи Конституційної Асамблеї.

Метою даного дослідження є внесення пропозицій щодо розширення переліку прав, свобод та обов'язків людини і громадянина закріплених у Розділі II Конституції України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема дотримання прав та свобод людини і громадянина займалися такі дослідники, як О. О. Лукашова, М. О. Баймуратов, С. П. Добрянський, Т. І. Дудаш, П. М. Рабінович, О. М. Руднева, А. М. Колодій та ін.

Викладення основного матеріалу. Конституційна асамблея була утворена Наказом Президента України № 328/2012 від 17 травня 2012 року [3]. Вона є спеціальним допоміжним органом при Президенті України, яка створена з метою підготовки законопроекту про внесення змін до Конституції України. У своїй діяльності вона керується Конституцією, законами України, актами Президента України, іншими нормативно-правовими актами, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також загальноновизнаними принципами міжнародного права.

Враховуючи структуру Конституції України та виходячи з необхідності вдосконалення Основного Закону України, Конституційна Асамблея створює комісії з питань: конституційного ладу та порядку прийняття і введення в дію змін до Конституції України; прав, свобод і обов'язків людини і громадянина; здійснення народовладдя; організації державної влади; правосуддя правоохоронної діяльності; адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування [3].

На нашу думку при доопрацюванні відповідного розділу слід враховувати основні міжнародні документи в сфері захисту прав людини. До них відносяться: Загальна декларація прав людини 1948 року, яка стала першим міжнародним стандартом у сфері прав людини. Але цей документ мав форму резолюції Генеральної Асамблеї ООН, а тому і рекомендаційний характер і не міг визнаватися як юридично обов'язковий, але зміст Декларації не відповідав духу рекомендаційних норм, тому що деякі її положення викладені у наказовій формі (наприклад у статті 30 заявляється в імперативній формі, що жодна держава або окрема особа не можуть «чинити дій, спрямованих до знищення прав і свобод, викладених у Декларації».

Також були прийняті Міжнародні пакти про громадські та політичні права, про економічні, соціальні та культурні права 1966 років (ратифіковані УРСР 19.10.73 р.), які закріпили право на життя, на свободу від катувань та жорстокого поводження, право на свободу від рабства, на особисту недоторканність, на повагу особистості, на недоторканність житла і таємницю листування, на свободу думки, совісті, релігії і переконань, на мирні зібрання, на участь у виборах, на участь у веденні державних справ та ін. Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та

політичні права 1966 року (Україна приєдналася 25.12.1990 р.).

Ще одним документом ООН, який закріплює важливі міжнародні стандарти захисту прав і свобод людини, є Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1966 року (ратифікована Україною 21.01.1969 р.), Конвенція ООН про політичні права жінок 1952 р. (ратифікована УСРС 15.11.1954 р.), Конвенція ООН про права дитини 1989 р. (ратифікована Україною 28.02.1991р.). Також рядом міжнародних організацій були прийняті Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. (ратифікована Україною 17.07.1997 р.), переглянута Європейська конвенція про усиновлення дітей 2008 р. (ратифікована Україною 15.02.2011 р.), Американська конвенція про права людини 1969 р., Африканська Хартія прав людини і народу 1981 р., Арабська хартія прав людини 2004 р., Конвенція ЮНЕСКО про ліквідацію дискримінації в області освіти 1960 р. (ратифікована Україною 30.06.1961 р.), Конвенція МОТ про зловживання у сфері міграції і забезпечення трудящим мігрантам рівності можливостей і ставлення 1975 р. (ратифікована Україною) та інші.

Крім того, слід згадати і документ НБСЄ – Хельсінкський Заключний акт 1975 р., що закріпив принцип поваги основних прав і свобод людини в якості принципу міжнародного права, встановив баланс рівної взаємодії міжнародного-правового і національного регулювання прав людини. Держави повинні «заохочувати і розвивати ефективне здійснення громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних і інших прав і свобод... Спільно і самостійно діяти відповідно до умов і принципів Статуту ООН і Загальної декларації прав людини» [4].

В даний час є біля 70 конвенцій в області прав людини. Новацією договорів по правах людини на відміну від Загальної декларації є детальне трактування прав людини, закріплення гарантій їхньої реалізації державою, виділення особової категорії фундаментальних прав людини, що не підлягають обмеженню з боку держав ні за яких обставин (право на життя, неприпустимість катувань, свобода думки і переконань, право на судовий захист). З огляду на юридичну обов'язковість конвенційних норм, для держав, що ратифікують міжнародні угоди, кодифікаційна діяльність в області прав людини не тільки сприяла збільшенню кількості міжнародних стандартів, але й активізувала національну нормотворчість по їхньому закріпленню в законодавстві держав.

Прийняття цих актів внесло характерні зміни у правосуб'єктність людини, що стала суб'єктом не лише внутрішньодержавного, а й міжнародного права. Держави, що приєдналися до пактів, зобов'язані привести своє національне законодавство у відповідність з їх вимогами. Таким чином, міжнародно-правові акти мають верховенство над внутрішнім законодавством. А це надає можливість громадянину, права якого порушені, звернутися за захистом безпосередньо до Комітету з прав людини при ООН, якщо він вичерпав можливості захисту, надані національним законодавством. Якщо певне право людини не отримало конституційного закріплення з боку держави, воно визнається таким на основі міжнародних актів, оскільки пріоритет міжнародного права щодо внутрішньодержавного у сфері прав людини є загальновизнаним принципом міжнародного співтовариства [5]. Але, нажаль, судові установи України в своїй практиці та при винесенні судових рішень дуже рідко використовують міжнародні правові акти в сфері прав людини, тому конституційне закріплення цих прав підвищить рівень їх захисту та зменшить кількість звернень до Європейського суду з прав людини.

Згідно прийнятої в міжнародних документах класифікації, права людини поділяються на громадянські, політичні, економічні, соціальні і культурні, останнім часом виокремлюють екологічні. Можливі й інші варіанти класифікації. Приблизно на

початку 70-х років в міжнародній практиці отримала розповсюдження концепція «трьох поколінь» прав людини.

Під впливом Великої французької революції сформувалося *перше покоління прав* - громадянські і політичні права. Далі, під впливом СРСР та його союзників до поняття прав людини стали відносити, починаючи з «Загальної декларації прав людини», соціально-економічні і культурні права - *друге покоління*. І на завершення, пропонується розглядати право на мир, право на роззброєння, право на розвиток, право на здорове навколишнє середовище, як вклад країн, що розвиваються, так зване *третє покоління*, або права «солідарності». В 1981 році Організація африканської єдності прийняла «Африканську хартію прав людини і народів», в якій знайшла місце низка прав народів: право на самовизначення; право вільно розпоряджатися своїми природними багатствами і ресурсами; право на розвиток та ін. Також була прийнята «Декларація про право на розвиток» 1986 року [6].

Останнім часом у сучасній юридичній літературі з'явилися ідеї щодо можливості виділення в окрему групу прав *четвертого покоління* — прав людства. Серед них називають право на мир, екологічні, інформаційні права, право на ядерну безпеку тощо. Основним призначенням названих прав є забезпечення процесу виживання людства як біологічного виду, збереження цивілізації та подальшої соціалізації людства [5].

Як зазначає А. Головістікова, четверте покоління прав людини почало формуватися в 1990-х роках ХХ ст. На думку Ф. М. Рудинського, ці права повинні захищати людини від загроз, пов'язаних з експериментами в сфері генетики, тобто права, пов'язані з клонуванням та іншими відкриттями в галузі біології [7].

Однак, як зазначає автор, існують і інші точки зору. Наприклад, А. Дмитрієв до *четвертого покоління* відносить лише інформаційні права та технології [8]. Хоча на нашу думку, інформаційні права є невід'ємними правами людини, а тому можуть відноситися до особистих прав людини.

С. І. Івент'єв, наприклад, до *четвертого та п'ятого покоління* відносить духовно-моральні права і свободи людини і громадянина, які проголосили і проголошують духовно-моральні цінності особистості. До четвертого покоління прав відносяться право на життя, повагу духовної і моральної гідності людини, заборона катувань і нелюдського поводження, право на творчість, право вибору, свобода совісті та віросповідання, право на духовну освіту і виховання та ін. *П'яте покоління прав* - Божественні права і свободи, основу яких складають Любов, інформація та енергія. До п'ятого покоління прав належать такі права, як право на Любов, Віра і любов до Бога, єдність з Творцем, право на народження в Любові, право на інформацію і управління енергією, право на Співтворчість і вдосконалення навколишнього світу і інші права, які впливають з любові і Божественної енергії [9]. На нашу думку ці права і так впливають з особистих прав людини, а тому їх не слід виділяти в окреме покоління прав. Хоча вважаючи на поширення гомосексуалізму, надання представникам цього руху не лише права на шлюб, а й права мати або всиновлювати дитину, що на нашу думку може негативно вплинути на психіку та розвиток дитини і, тим самим, може розглядатися порушенням її особистих прав, розвитку та захисту духовно-моральних прав слід приділяти більше уваги.

Також деякі автори (Т. В. Кашаніна) виокремлюють *корпоративне право*, як систему правил поведінки, що вироблені в організації, заснованій на об'єднанні осіб та капіталів, які виражають волю її колективна та регулюють різні сторони діяльності цієї організації. Інакше кажучи, це внутрішньоорганізаційне право, тобто корпоративне право в широкому розумінні. Існує і вузьке розуміння корпоративного права. В США, Канаді та деяких англомовних країнах воно дорівнюється праву акціонерному, тобто системі правил поведінки, які регулюють відносини, що складаються всередині

акціонерного товариства – підприємства, уставний капітал якого поділений на акції [10].

Крім того, науковці окремо виокремлюють *медичні права* (право на евтаназію, аборт, тощо), які здебільшого відносять до основних прав людини, притаманні їй від народження. Хоча деякі науковці пропонують розглядати право на життя не з моменту народження, а з моменту зачаття, але тут існує декілька важливих нюансів психологічного, етичного, фізичного та матеріального характеру.

Таким чином у XXI ст. можна говорити про становлення *четвертого покоління* прав людини, котре пов'язане з науковими відкриттями в галузі мікробіології, медицини, генетики тощо. Ці права є результатом втручання у психофізіологічну сферу життя людини (наприклад, право людини на штучну смерть (евтаназію); право жінки на штучне запліднення і виношування дитини для іншої сім'ї (сурогатне материнство), вирощування органів людини з її стовбурових клітин та ін.), яке, однак, не є безмежним (заборона клонування людини та встановлення інших правових меж) [11].

До переліку прав людини можна включити: зміну статі; трансплантацію органів; клонування (заборонено); використання віртуальної реальності; одностатеві шлюби (повністю юридично визнані у 15 країнах, деяких штатах США, столиці та деяких штатах Мексики, Англії та Уельсі Великобританії в Україні офіційно не визнаються); штучне запліднення; евтаназію (станом на 2009 рік евтаназія легалізована у 4 країнах Європи та деяких штатах США, в Україні вона заборонена); вільну від дитини сім'ю; незалежне від державного втручання життя за релігійними, моральними поглядами; на доступ до Інтернету. Останнє право закріплено навіть на рівні ООН, яка визнала це право одним з невід'ємних прав людини і з 3 червня 2011 року відключення від всесвітньої мережі вважається порушенням прав людини [12]. Ці права не закріплені у міжнародних конвенціях, а містяться або у внутрішньому законодавстві країн, або у рекомендаційних документах міжнародних організацій. Але не слід беззастережно імплементувати ці права до національного законодавства, оскільки необхідно враховувати суспільну думку, звичаї та менталітет того чи іншого народу. Так, наприклад, не дивлячись на підтримку парламентаріїв, населення Хорватії, яка є членом ЄС, не підтримало легалізацію одностатевих шлюбів [13].

Можна погодитися з пропозиціями Лабораторії дослідження теоретичних проблем прав людини, створеній на базі юридичного факультету Львівського національного університету ім. Івана Франка, завідувач – к.ю.н., доцент С. П. Добрянський. У своїй колективній монографії вони пропонують привести Конституцію до більш повної відповідності з міжнародними «праволюдними» стандартами через доповнення конституційного тексту новими правами, зафіксованими у новітніх актах Організації Об'єднаних Націй і Ради Європи (передусім у тих договорах, які ратифіковані Україною), а також через відображення на конституційному рівні положення про пріоритетну юридичну силу таких міжнародних договорів у системі джерел права України; у відповідних статтях Конституції не обмежуватися лише самими назвами прав і свобод людини та громадянина, а в усіх випадках зазначати, «розшифровувати» основні складові, елементи змісту відповідного права, при закріпленні усіх прав подавати вказівку і на відповідні позитивні обов'язки держави щодо забезпечення прав. Пропонується також підстави обмеження прав людини і громадянина скоректувати у такий спосіб, аби вони не були ширшими, ніж ті, що зазначені у ратифікованих Україною міжнародних договорах, а у певних статтях Конституції уточнити назви носіїв прав: «людина», «особа», «громадянин», «об'єднання» [14].

Висновки. Проаналізувавши міжнародно-правові документи в сфері захисту та гарантування прав людини можна прийти до висновків, що треба провести їх ревізію стосовно відповідності потребам та вимогам сучасності, рівню розвитку науки та

техніки. На основі цього внести необхідні зміни до національного законодавства, зокрема до нової Конституції України. Тут необхідно звернутися до досвіду не лише європейських країн, а й держав Американського та Африканського континентів. Так, Україні слід звернути увагу на положення Американської конвенції з прав людини 1969 р., яка закріплює свободу від законів, які не діють та до переліку обов'язків відносить обов'язок брати участь у голосуваннях, утримуватися від політичної діяльності в інших країнах тощо. Це дозволить вирішити проблеми неявки на вибори, коли результати цих виборів не відображають думки більшості населення країни та обмежить втручання у внутрішні справи країни.

Також доречним буде застосувати деякі положення Африканської хартії прав людини та народів 1981 р., яка закріпила право на свободу та особисту безпеку, включаючи свободу від свавільного арешту або затримання, бо ця проблема є вельми актуальною в Україні. Крім того, зважаючи на розширення переліку прав людини, можна закріпити у Конституції право на захист моральних і традиційних цінностей, що визначаються суспільством.

Україні можливо слід переглянути статус осіб з обмеженими можливостями (у західних країнах їх визнають особами з особливими потребами) та окремо закріпити деякі права для цієї категорії осіб, нажаль, найбільш обмеженою в реалізації своїх прав.

Список використаної літератури

1. Украинцы зачастили в Европейский суд по правам человека [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
http://dengi.ua/news/84123_ukraincy_zachastili_v_evropejskij_sud_po_pravam_cheloveka.html
2. Как и от чего защитит украинца Европейский суд по правам человека [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<http://sevbat.com.ua/2012/11/kak-i-ot-chego-zashhitit-ukrainca-evropejskij-sud-po-pravam-cheloveka.html>
3. Про Конституційну асамблею: Наказ Президента України № 328/2012 від 17 травня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://cau.in.ua/ua/about/legal-framework/id/ukaz-prezidenta-ukrajini-3282012-pro-konstitucijnu-asambleju-124/>
4. Действующее международное право. - М.: Московский независимый институт международного права, 1996. - Т. 1. - С. 77
5. Зайчук О. В. Теорія держави і права [Електронний ресурс]: підруч. / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. - Режим доступу:
<http://ukrlibrary.com.ua/books/20/6/2/408.html>
6. Права людини: витоки, сутність, класифікація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geneza.itgo.com/Vytoky.htm>
7. Рудинский Ф. М. Гражданские права человека: общетеоретические вопросы / Ф.М. Рудинский // Право и жизнь. - 2000. - № 31. - С 42-80; Рудинский Ф. М. Права человека в современном мире (марксистская оценка ситуации) / Ф.М. Рудинский // Марксизм и современность. - 2000. - № 1. - С. 154-160
8. Головистикова А. Классификация прав человека [Электронный ресурс] / А. Головистикова– Режим доступа: www.law-n-life.ru/arch/106_Golovistikova.doc
9. Ивентьев С. И. Общечеловеческие ценности: четвертое и пятое поколение прав человека [Электронный ресурс] / С. И. Ивентьев. – Режим доступа:
http://samlib.ru/i/iwentxew_s_i/prava.shtml
10. Кашанина Т. В. Корпоративное право. – М.: НОРМА–ИНФРА М, 1999. - С. 60-61 [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
http://www.pravo.vuzlib.org/book_z1025.html

11. Покоління прав людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://uk.wikipedia.org/wiki/Покоління_прав_людини
12. ООН признала доступ в интернет базовым правом человека : [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<http://lenta.ru/news/2011/06/07/basicright/>
13. Воробьев В. Однополые браки забраковали [Электронный ресурс] / В. Воробьев // Российская газета. - 3 декабря 2013. – Режим доступа:
<http://www.rg.ru/2013/12/02/braki-site.html>
14. Права людини й оновлення Конституції України [Електронний ресурс] : пр. лабораторії дослідження теоретичних проблем прав людини юрид. фак.. Львівського нац. ун-ту імені Івана Франка. - Львів: Малий видавн. центр юрид. фак. Львівського нац. ун-ту імені Івана Франка, 2011. – Вип. 5. — Режим доступу:
http://law.lnu.edu.ua/uploads/media/Vipusk_5.pdf - лабораторія прав людини
Стаття надійшла до редакції 12.12.2013 р.

Y. S. Khobbi

IMPROVING THE REGULATION OF HUMAN RIGHTS AS A NECESSARY ELEMENT OF THE CONSTITUTIONAL REFORM

In order to better protect human rights in Ukraine, it is proposed to expand the list of rights, freedoms and duties of man and citizen enshrined in Chapter II of the Constitution of Ukraine. This problem is particularly acute in the period of the Constitutional Assembly activity, which aims to develop into the new Constitution.

According to the accepted international classification of documents, human rights are divided into civil, political, economic, social and cultural, recently singled out environmental. There are other options for classification. Around the early 70s received internationally spreading the concept of «three generations» of human rights. The first generation of rights - civil and political rights, the second generation - the socio- economic and cultural rights, and the third - the right «solidarity». Since the end of the twentieth century formed fourth, in some interpretations and fifth generation of human rights, which is associated with scientific discoveries in microbiology, medicine, genetics and so on. For example, the human right to an artificial death (euthanasia), a woman's right to artificial insemination and bearing a child for another family (surrogacy), cultivation of human stem cells from it and so on), which, however, is not unlimited (prohibition human cloning and the establishment of other legal limits).

So the list of rights can include: gender reassignment, organ transplantation, cloning (prohibited), the use of virtual reality, same sex marriage, artificial insemination, euthanasia, child -free family, regardless of the intervention life for religious and moral views; access to the Internet. But these rights are not enshrined in any international convention.

The analysis of existing international instruments on human rights allows us to make proposals for their revision considering expanding the list of human rights and the achievements of science and technology. On the basis of which to make appropriate proposals for amending Chapter of rights, freedoms and duties of man and citizen of the Constitution of Ukraine.

Keywords: *Constitution, Constitutional Assembly, human rights, the generation of human rights, international instruments on human right .*